

IT, demokrati och det politiska uppdraget IT för att befästa makt eller ge medborgarna ökat inflytande

Felix Nolte

Over the last years, several democratic experiments in relation to ICT have been conducted in Sweden. This article deals with the development in the municipality of Älvsjö in Stockholm City, Sweden. Älvsjö has gained certain reputation for their work in relation to democracy and ICT and is used in this article to exemplify a major argument. This argument is related to what kind of democratic development that can be expected in municipalities with progressive ICT and democracy policies. Two views are contrasted and investigated through a series of interviews. On the one hand, that ICT is used to strengthen the ambition of local politicians to increase the influence of citizens and party members. On the other, that ICT strengthens the development towards a few active politicians gaining more power.

This brief study indicates that while ICT is used for expanding the communication and influence of the citizens, the same cannot be said for the local political parties internally, where the notion that active politicians are gaining more power cannot be dismissed.

Denna artikel behandlar den demokratiska utvecklingen i Älvsjö stadsdelsnämnd och går särskilt in på partiernas, och politikernas, lokala arbete med demokrati och medborgardeltagande. Älvsjös demokratisatsning har rönt uppmärksamhet, bland annat för sin framåtblickande användning av Internet.

Inledningsvis tar artikeln avstamp i två påståenden kring IT:s påverkan som är förankrade i teorier om makt och inflytande. Intresset riktar

sig mot hur demokratisatsningen utvecklas gentemot medborgare och partier lokalt. Innan intervjumaterialet och analysen presenteras ges en kort bakgrund till demokratiförsöket i Älvsjö.

Intervjumaterialet består av några nyckelpersoners, både politikers och tjänstemäns, syn på hur demokratiarbetet fungerar i ljuset av IT, dels internt inom partierna och dels direkt mot medborgarna. Analysen försöker komma fram till hur två påståenden – det ena om IT i relation till ökat inflytande bland medborgare och det andra om ett fåtal politikers ökade inflytande tack vare IT – stämmer överens med utvecklingen i Älvsjö.

Studiens bakgrund

Studiens syfte är att titta på hur tjänstemän och politiker idag ser på och använder IT i fråga om makt och inflytande hos medborgare och politiker i de lokala partierna.

För att ta reda på detta formuleras två påståenden som används som analysverktyg längre fram. Det första påståendet återkopplar till Barbara Cruikshanks och det andra till Robert Michels teorier. Valet av dessa teorier är gjort på grund av att de skiljer sig från varandra trots många likheter. De kan dessutom betraktas som goda exempel för två teoretiska riktningar: strukturalism och poststrukturalism. Michels står mer för strukturernas oundvikliga drift mot fåvälde och aktörernas vanmakt medan Cruikshank tror att ambitionen hos politiker är av avgörande betydelse. Observera att ingen av teoretikerna förnekar att politikerna kan ha goda avsikter och de talar båda om att strukturer kan ha stor betydelse. De representerar inte varandras motsatser, utan används snarare för att kunna illustrera IT:s roll i den lokala demokratiutvecklingen.

I första hand är det längre djupintervjuer som är datainsamlingmetoden i artikeln. Med andra ord är den en empirisk, kvalitativ studie. Genom att välja nyckelpersoner inom utvecklingen av demokrati i stadsdelen är förhoppningen att deras utsagor är förutom centrala också relevanta för de påståenden som prövas i artikeln.

Det klassiska verket som diskuterar fåväldet i politiska partier är Robert Michels *Organisationer och demokrati*. Det finns också studier inom aktuell svensk forskning kring temat fåvälde, till exempel Jan Teorells *Demokrati eller fåtalsvälde? Om beslutsfattande i partiorganisationer*. Nyckelpersonernas syn på IT och demokrati kopplas dels till fåväldet och dels till en aktuell diskussion om förtroendevaldas syn på sitt uppdrag. I artikeln nedan ges referenser till aktuell litteratur i form av bland andra Marika Sannes *Att se till helheten*.

Fallstudien är en undersökning av IT i relation till deltagande på lokal nivå. Teoretiskt anknuter den till ett klassiskt statsvetenskapligt tema om fåväldet inom politiska partier, om medborgarinflytande och om strukturernas betydelse.

Barbara Cruikshanks tes om ambitionen att stärka inflytandet

Barbara Cruikshank skiljer sig från mer pessimistiska strukturalister genom övertygelsen om att det från de förtroendevaldas sida finns en vilja att stärka inflytandet hos medborgarna. Hon bekänner sig till riktningen »poststrukturalism« (Cruikshank 1999, s. 124), vilket är en reaktion mot strukturalismen och dess tilltro till att det går att nå en exakt och systematisk uppbyggd kunskap om den sociala verkligheten genom att förstå underliggande strukturer. Det som dock behålls i namnet och riktningen är tilltron till strukturens makt i relation till individens frihet. Detta ifrågasätter vår egentliga möjlighet att fatta självständiga val. Barbara Cruikshank för följande resonemang: Om medborgare kan formas genom strukturer, borde de också kunna omformas. Politiker har i många fall ambitionen att stärka inflytandet hos medborgare. Genom sina handlingar kan politiker alltså aktivera medborgarna. Cruikshank argumenterar mot fördomen att apati och maktlöshet är både orsaken till och konsekvensen av politiska problem och för att politisk aktivitet och kreativa förslag kan leda till att medborgare aktiveras och »skapas« (Cruikshank 1999, s. 123f.). Givet detta är det inte otänkbart att IT i Älvsjös fall används för att stödja politikernas ambition. Följande påstående kan formuleras:

- IT används för att stödja ambitionen att stärka inflytandet hos medborgare och partikamrater bland lokala politiker¹

Robert Michels och oligarkins järnhårda lag

Där det finns en stark organisation, finner vi i praktiken en lägre grad av demokrati. (Michels 1983, s. 45)

Det andra påståendet drivs av en, enligt Robert Michels, ofrånkomlig process i politiska organisationer: oligarkins järnhårda lag.² Michels formulerade sin lag utifrån analysen av det tyska socialdemokratiska partiet under mellankrigstiden.

Michels ifrågasätter t.ex. att direkt folkstyre skulle kunna motverka fåväldet. Tvärtom tror han att direkt folkstyre lämnar mindre utrymme för seriösa diskussioner och därmed ger mer utrymme för fåtalet att bestämma (Michels 1983, s. 39). Med tanke på vilka möjligheter IT ger till direktdemokrati blir frågan mycket relevant. Han menar också att organisationen medför att partiet delas i en majoritet av ledda och en minoritet av ledare (Michels 1983, s. 50).

En annan sak som Michels lyfter fram är att företrädare från olika politiska partier »tar sig rätten att bilda en krets som sätter sig över de övriga i partiet« (Michels 1983, s. 122). Med detta menas att partiföreträdare får mer gemensamt med företrädare för andra partier än med medlemmar i det egna.

Michels syn på omröstningar är även den mycket krass och han anser att »det inte i någon högre grad påverkar den verkställande makten« (Michels 1983, s. 256). Detta aktualiseras i och med att många fler omröstningar i t.ex. Älvsjö möjliggörs genom paneler och IT-stöd. Med ny teknik skapas möjligheter att vända sig direkt till väljarna och ta hänsyn till medborgarna snarare än partiet. I Michels anda skulle därför följande påstående kunna formuleras:

- IT förstärker utvecklingen mot att ett fåtal partiaktiva får ökat inflytande.

Empirins bakgrund

Älvsjös försök, en historik

Inspirationen till formerna för ett utvecklat demokratiarbete i stadsdelen kom ursprungligen från ett besök som stadsdelnämndens direktör och ledningsgrupp m.fl. gjorde till den engelska staden York 1998. Christer Molander, som författade det första tjänsteutlåtandet i frågan, var en av deltagarna på resan. Christer finns inte längre på plats utan jobbar idag för Oracle. Besöket inspirerade till en e-demokratisatsning utifrån ett antal perspektiv. I York arbetade man nämligen med utgångspunkt i ett antal principer om medborgarpanel, »readers' group« och uppföljningssystem.³ Detta medförde att en grupp medborgare valdes ut för att ge ett första utlåtande kring nya förslag och fungera som »medborgarbarometer« i vissa frågor.

Inspirerade av detta arbete påbörjades ett eget försök. Till en början ville ingen ta på sig att hitta ett representativt urval av befolkningen i Älvsjö. Både SCB och det egna statistikkontoret var tveksamma till att välja ut medborgare på grund av svårigheterna med urvalet. Ett konsultföretag tog på sig att försöka och en enkät gick, efter noggranna överväganden kring representation, ut till 2.500 Älvsjöbor. Medan den väntade svarsfrekvensen låg på några procent inkom över 500 svar. Satsningen har allt eftersom utvecklats och inkluderar nu många fler funktioner än panelen, som till exempel medborgardialogen eller medborgarförslaget.⁴

Satsningen har fallit mycket väl ut och fått en rad intressanta effekter. Bland annat att Älvsjöborna anser att de har mycket god tillgång till information om stadsdelens utveckling och att de också känner att de kan påverka i större utsträckning än i andra stadsdelar, enligt en aktuell mätning. Det finns självklart variationer mellan grupperna. De som tycks ha engagerat sig mest i medborgardialogen är i huvudsak välutbildade svenskfödda människor i yngre medelåldern.⁵

Elektroniskt medborgardeltagande idag

Medborgarpanelen: Älvsjö har en medborgarpanel bestående av 500 personer representativt utvalda ur invånardatabasen. Panelen är representativ med avseende på ålder, kön och adress (det finns två delar av Älvsjö med klart olika karaktär), däremot finns litet för få ungdomar och äldre. Man skickade brev till 2.500 personer, av dessa svarade 540 positivt. Panelen får svara på enkäter. Aktiviteten startade i juni 2000 och under andra hälften av året gjordes tre enkäter. Under 2001 publicerades inga enkäter. Resultaten har presenterats på webben. Alla kan se vilka frågor som är uppe, alla kan se vad medborgarpanelen svarar. Svaren i sin helhet (fritextsvaren, kommentarer till enkätfrågorna) går ut bara till medborgarpanelen – ett sammandrag publiceras offentligt när kommunen bearbetat svaren. En frågeomgång ligger ute på webben ungefär två veckor. Så snart enkäten stängs publiceras resultaten på webben för alla att ta del av.

Medborgartorget är ett diskussionsforum med ett antal förbestämda diskussionsämnen.⁶ En av de populäraste frågorna rörde skollokalplaneringen. Trots att inläggen har varit många har de som förekommit varit relativt utförliga och av god kvalitet.

Medborgarförslaget: Medborgare har förslagsrätt i kommunalstyrelsen. Man kan lämna förslag via e-post eller på annat sätt. Man kan själv presentera sitt ärende i nämnden eller få det uppläst. Det finns ett formulär på webben, och hanteringen av inkomna förslag beskrivs tydligt.

E-förvaltning: En intressant och ännu ovanlig funktion är att man under rubriken »Insyn« kan söka kommunala handlingar efter ämne, t.ex. på »Äldreomsorg«. Resultatet blir att man får fram alla tjänsteutlåtanden, protokoll och föredragningslistor till nämndsammanträden som finns i ämnet. Man kan också prenumerera på föredragningslistor och protokoll och man kan följa ett ärende från att det kommer in som en inkommen handling i förvaltningen, den process det går igenom förvaltningen och vilka svar förvaltningen skriver, vad nämnden beslutar, och till hur det hanteras sedan. Detta hanterar man tekniskt med ett

verktyg kallat *Insyn*, utvecklat för en annan stadsdel, Norrmalm (som också arbetar aktivt med medborgardeltagande på nätet).

Demokratiarbete i förändring

Även om satsningen tycks ha påbörjats för att prova vilka möjligheter informationsteknik kan erbjuda tycks den nu snarare utgå från demokratin och se hur IT kan användas som verktyg. En intressant sak som de intervjuade har upplevt på senare tid är den ringa betydelsen av »nätet«. Det finns många andra sätt att kommunicera med medborgarna. Det tjänstemännen försöker göra idag är att arbeta med så kallade »flöden«. Med flöden menas kedjor av kommunikation. För att nå ut med en viss information vid en viss tidpunkt för att kunna påverka ett visst beslut krävs framförhållning och planering. Inte minst i fråga om medborgardialogen är detta viktigt. Dessutom är det viktigt att informationen som går ut till medborgarna skall vara enkel. Därför produceras ett informationsblad som heter »*Insyn*« där tillvägagångssättet för att påverka nämnden beskrivs i detalj på ett begripligt sätt.

En annan skrift som produceras återkommande är »*Infobladet*« (lokalt informationsblad). Den tar upp vad som händer i stadsdelsnämnden och allmän information om hur man når Älvsjö stadsdelsförvaltning och påverkar den. *Infobladet* har vid mätningar visat sig ha 90% penetration på hushållen i stadsdelen.

IT-satsningen har fört med sig en rad positiva effekter. Stadsdelen har fått rykte om sig att bedriva ett framgångsrikt demokratiarbete. Norrmalm har vid flera tillfällen konsulterat Älvsjö. Älvsjö har dessutom vunnit ett stort kvalitetspris som delas ut av Stockholms stad och har därför blivit nedringda av andra som undrar »hur de bar sig åt«. ⁷

Man skulle kunna säga att demokratiarbetet på olika sätt blivit mer etablerat. I april 2001 beslutade stadsdelsnämnden att tillsätta en tvärpolitisk demokratigrupp. Under det första mötet i september diskuterades principerna för arbetet och gruppens uppdrag som angetts som följande: ⁸

- att lägga upp förslag till riktlinjer för hur inflytande- och demokratifrågorna ska utvecklas i Älvsjö samt
- att titta på förslag/idéer till rutiner och tekniska lösningar m.m.

Tekniska svårigheter med medborgartorg och medborgarpanel, och uppfyllda löften från IT-företaget har varit ett återkommande sorgebarn:

Medborgartorget och Medborgarpanelens tekniska problem kvarstår. Förvaltningen har varit i kontakt med IT-företaget i vecka 40 och det har visat sig ta längre tid att bygga om funktionerna än vad man tidigare sagt. Minst 1 gång/vecka kommer förvaltningen att kontakta IT-företaget.⁹

Intervju och analys

Jag har valt att göra en handfull kvalitativa djupintervjuer med personer direkt involverade i den lokala demokratiutvecklingen, som därför förblir anonyma. Dessa personer är både politiker och tjänstemän som idag är aktiva i arbetet med att utarbeta strategier, ansvara för drift och underhåll av projekten och som varit framträdande i dessas utveckling.

Vad gäller intervjun med Christer Molander är den från tiden då han fortfarande arbetade i stadsdelen. Dessutom används intervjun endast för att belysa bakgrunden. Samtliga intervjuade kan sägas vara centrala i den demokratiska utvecklingen. Det finns två viktiga avväganden att göra vad gäller tendens och oberoende i politikernas fall. De har inte uttalat sig särskilt ideologiskt i frågorna eller framställt sitt parti i en särskilt god dager, men detta förtar dock inte all form av tendens; det finns kanske en lojalitet mot till exempel andra fritidspolitiker. Trots att mycket tyder på att de politiska skillnaderna tycks vara marginella och att resultaten går att generalisera är det viktigt att ha i åtanke att medlemmar från bara ett parti blivit intervjuade.

De båda intervjuade företrädarna för förvaltningen, som arbetar med stadsdelens kommunikation med medborgarna, hade intrycket att nämndstyrelsen var enig oavsett politisk färg.¹⁰ Detta tycks tona ned betydelsen av partipolitiken överhuvudtaget på denna nivå och

går i linje med aktuell forskning om kommunala fritidspolitiker som pekar på att det bland fritidspolitiker tycks råda en ganska konservativ ideologi om det »allmänna bästa« (Sanne 2001, s. 218). Om detta gäller för kommunala nämnder borde det utan större problem kunna gå att översätta också till stadsdelsnivå. En av de intervjuade politikerna påpekar dock att

Stadsdelsnämnder är märkliga konstruktioner. Medborgarna får inte välja sina företrädare trots att frågor som handikapp, vissa vård- och vägfrågor ligger på den nivån. Storlek på pengar bestäms inte heller i nämnden. Allt detta gör att det blir svårt för människor att se var belutten fattas.¹¹

I fritidspolitikens »grundideologi« är det dock viktigt att känna till att det inte är riktigt legitimt att engagera sig i politiken för att få makt, pengar eller status eller att agera partistrategiskt på bekostnad av vettiga beslut (Sanne 2001, s. 84). Mot denna bakgrund bör man därför ha i åtanke att intervjuaren a priori förmodligen anger en viss samsyn som bygger på »rimliga beslut över partigränserna«. I Älvsjös fall anger de båda intervjuade att det kring frågor som rör demokrati och medborgarengagemang råder ganska stor samsyn. Inom de statsbärande partierna ligger man hyfsat nära varandra vad gäller synen på demokrati och deltagande.¹²

I Marika Sannes avhandling *Att se till helheten* ställs också frågan vem eller vad fritidspolitiker anser sig representera i nämnden. Ett av de vanligaste svaren som de intervjuade anger på denna fråga är att de representerar sitt parti och partiets väljare och ideologi, värden och program (Sanne 2001, s. 123). Frågan är naturligtvis hur detta påverkar till exempel den lokala partiorganisationen.

Vad talar för det första påståendet?

Första påståendet: IT används för att stödja ambitionen att stärka inflyandet hos medborgare och partikamrater bland lokala politiker.

Det är nog inte kontroversiellt att tala om den uttalade ambitionen

med IT-satsningen som ett försök att involvera medborgarna och på ett eller annat sätt stärka deras inflytande. Följande text introducerar medborgarpanelen på hemsidan:

Vi vet att intresset för politik och samhällsfrågor är stort i Älvsjö. Trots detta minskar antalet medlemmar i de politiska partierna och dessutom sjunker valdeltagandet. Idag ställs också högre krav på insyn i ett tidigt skede i de frågor som vi politiker är på väg att besluta om. Internet är en plats att möta dagens krav på snabb och modern kommunikation och vi behöver därför pröva nya vägar och ny teknik för att få synpunkter i viktiga frågor.

Deltagarna i Medborgarpanelen är våra rådgivare som cirka 6 gånger om året svarar på en del frågor i enkätform. Deras synpunkter är mycket viktiga inför besluten som vi politiker kommer att fatta. Resultatet av dessa enkäter – och vad vi i nämnden beslutat – får du reda på genom att besöka hemsidan eller titta i informationsbladet. Om du är panelmedlem så har du fått ett användarnamn och lösenord. Med detta kan du logga in till höger på sidan och svara på enkäten.¹³

Tonen anger mycket tydligt att stadsdelsnämnden vill förstärka medborgarengagemanget. Om vi tittar på de målsättningar som de intervjuade politikerna angivit med den tvärparlamentariska gruppen ser vi också att de tycks fokusera på medborgarperspektivet. Dels handlar det om att lösa problemet med var människor skall kanalisera sitt engagemang och dels handlar det om att ge medborgarna svar oavsett frågan. Andra målsättningar som nämns är att ge medborgarna ökad kunskap och ökat inflytande på stadsdelsnivå och att bedriva ständigt kvalitetsarbete.

Förhoppningarna är många, inte minst för att jobba med det är låga medborgardeltagandet på och intresset för nämndmöten. Genom virtuella lösningar skulle dels medborgare kunna ta del av mötena och dels skulle nämndledamöter kunna närvara på distans. En målsättning var/är också att det skall vara enkelt att kommunicera med medborgarna och enkelt för medborgarna att interagera. Därtill finns det en

strävan efter parallella informationskanaler: infobladet och webben till exempel.¹⁴

De båda intervjuade politikerna hyser en förhoppning om att ge medborgarna större inflytande och bättre service med hjälp av nät- och informationssatsningar. Den mest framgångsrika satsningen är informationsbladet som delas ut i form av ett A4-papper i hushållens brevlådor.

Genom IT-satsningarna blir politiken och politikerna synliga vilket skapar möjligheter för medborgarna att hjälpa politikerna att fatta bättre beslut.¹⁵ En intressant observation som en av de intervjuade politikerna anger är att »människor tycks ha tid för IT«, i bemärkelsen att använda Internet. Om så är fallet är det ett intressant spår att följa som antyder att det kan finnas en nöjesdimension i IT-satsningarna, inte minst i fråga om medborgarpanelen.¹⁶ Den andra politikern lyfter fram möjligheter med e-förvaltning för att underlätta för medborgarna. Som exempel nämns den nedlagda ungdomsmottagningen: Vart kan unga vända sig nu? Den självklara platsen för frågor är nätet och här är det viktigt att ha informationen lättillgänglig.¹⁷

Emellertid tycks inte möjligheterna med IT vara särskilt effektiva när det gäller att stärka inflytandet inom partierna. Den lilla kärnan av aktiva hos t.ex. moderaterna i Brännkyrka förening som e-postar regelbundet till varandra, men till de 180 medlemmarna i registret saknas rent av e-postadresser. Detta är dock en situation som den engagerade gruppen på ungefär 15 personer är väl medvetna om. De upplever att de har haft enorma svårigheter med att dra dit andra än den lilla kärnan aktiva. Under våren är dock målsättningen, enligt en av de intervjuade politikerna, att ha en rundringning för att få adresser och börja engagera människor inför valet.¹⁸

Vad talar för det andra påståendet?

Andra påståendet: IT förstärker utvecklingen mot att ett fåtal partiaktiva får ökat inflytande.

Slutsatserna utgår från en lokal partiförening och det är därför svårt att generalisera till hur situationen ser ut för alla lokalföreningar

i stadsdelen. Enligt de intervjuade personerna skall det i realiteten se ungefär likadant ut i de andra partierna, vilket gör att jag ändå vill problematisera det andra påståendet.¹⁹ Michels utgår från att en omfattande organisation med stort inflytande medför maktkoncentration. Jämfört med andra politiska nivåer, som stat eller kommun, är inte det stora inflytandet så påtagligt i stadsdelen. Det politiska utrymmet är begränsat till en budget som sätts på högre nivå.

De intervjuade är överens om att kopplingarna till föreningslivet är många. Båda politikerna är medlemmar och styrelseaktiva i flera föreningar. Michels tolkning av detta skulle förmodligen vara att den starka kopplingen mellan föreningslivet i allmänhet och den politiska aktiviteten tyder på att ett fåtal personer dominerar alla organisationer och att toppen i en organisation känner toppen i den andra, att eliterna överlappar varandra. Även om detta kan stämma bör man ha i åtanke att dessa så kallade »eliter« bygger på ideellt fritidsengagemang vilket förmodligen signalerar att vissa människor är föreningsmänniskor och andra inte, snarare än indikerar makthunger.

I fråga om seriösa, nyanserade diskussioner så tycks det förekomma goda diskussioner på det virtuella medborgartorget.²⁰ Det förefaller dock inte finnas något virtuellt forum för intern diskussion inom det studerade partiet på stadsdelsnivå. Detta kan bero på flera saker, inte minst på att kostnaderna för hemsidor eller mer avancerade intranät kan vara höga. De lokala föreningarna har inte resurser för att skaffa tillgång till kostsamma lösningar. Trots detta finns det e-lösningar i form av diskussionslistor på Internet som är gratis, eller ännu enklare mottagarlistor som bara kräver att medlemmarna kan ha tillgång till Internet på något sätt.

Michels tar upp utvecklingen mot ledare och ledda i politiska partier. Mindre än tio procent av partimedlemmarna tycks vara aktiva i det studerade fallet.²¹ Detta fåtal nominerar kandidater och driver frågor ganska oberoende av resten. Men om så få medlemmar överhuvudtaget dyker upp kan man också fråga sig vilket intresse det finns partiet från medlemmarnas sida av att påverka och vad detta beror på.

Intervjupersonerna har en samstämmig bild av att de partipolitiska skillnaderna är marginella, inte minst vad gäller demokratifrågor.²² Partiaktiva och medlemmar i nämnden från olika partier tycks bilda en krets av samförstånd kring de flesta centrala frågor. Detta stödjer Michels idéer om att det kan finnas en hög grad av samförstånd mellan ledare i olika partier. Samstämmigheten kan ha att göra med en utbredd »fritidspolitikerideologi« som nämndes tidigare, som snarare går ut på att lösa praktiska problem än att diskutera ideologi.

Det finns en viktig dimension som Michels talar om som saknas idag: Att partier ständigt växer som organisationer och att dessa dessutom formaliseras allt mer. Vi är inte längre i de politiska partiernas glansdagar från början på 1900-talet när medlemsantal och medel ständigt växte. Idag för de flesta partier, och inte minst lokalorganisationer, en krympande tillvaro. Den politiska klassen av oligarker känns fjärran från hur den lokala politiken ser ut idag.

I partiet som studerats tycks engagemanget av olika skäl vara begränsat till ett fåtal partimedlemmar. Enligt de intervjuade tycks inte mycket ha gjorts från de partiaktivas sida för att engagera de övriga medlemmarna, i varje fall inte jämfört med satsningarna som vänder sig direkt till medborgarna.

Slutsats

Denna mycket begränsade undersökning kan vara början på mer omfattande empiriska studier. En viktig sak att ha i åtanke innan allt för omfattande generaliseringar görs är att Älvsjö är ett extremfall i fråga om stadsdelsnämnder och lokala förvaltningar. Stadsdelen har fått pris för sin information till medborgarna och dessutom betraktas den som en av de mest progressiva i Sverige vad gäller IT-stöd.

Med förbehåll för att undersökningen är mycket begränsad och i ljuset av att Älvsjö kan ses som ett extremfall tycks IT-stödda ambitionen att stärka kommunikationen mellan medborgare och förtroendevalda. I frågor som rör medborgarengagemang tycks åsiktsskillnaderna mellan partierna vara små. Det verkar alltså finnas en positiv relation mellan

utnyttjandet av IT och de ambitioner om ökat medborgardeltagande som finns bland politikerna i Älvsjö.

Däremot finns det inget som tyder på att IT styrker kommunikationen mellan mer och mindre aktiva partimedlemmar utifrån exemplet i Älvsjö, snarare tvärtom. E-post möjliggör en tät kontakt och utbyte av dokument mellan partimedlemmar från en till många som andra kommunikationsmedel inte kan ge. I och med att bara den aktiva kärnan i partiet använder e-postlistor och ständigt förbättrar sin interna kommunikation hamnar de andra allt mer ohjälpligt efter. Det är viktigt att ha undersökningens begränsade omfattning i åtanke, med det andra påståendet kan inte avfärdas. Forskning som visar att partier i stadsdelar med välutvecklade IT-satsningar, som i t.ex. Älvsjö, borde vara svagare än i stadsdelar eller kommuner där IT för kommunikation med medborgarna är mindre etablerat finns inte att tillgå, men kanske är det så att IT-satsningar underlättas av svaga partier?

Den lokala partiföreningen tycks inte ha tagit del av eller inspirerats av stadsdelens starka e-demokratisatsning. Lokalt har satsningarna gentemot medborgarna varit intressanta och präglats av en vilja att stärka inflytandet hos dem medan satsningar inåt inte varit aktuella. Intervjuerna anger goda intentioner med satsningarna och det vore fel att tala om makthungliga eller onda politiker, snarare kan det vara fråga om svårigheter och trösklar med ett vikande politiskt engagemang i politiska partier som skiljer sig radikalt från den verklighet Michels beskrev. Kanske kan ny teknik hjälpa oss att förbättra och lösa vissa demokratiska problem, men tyvärr inte alla.

Felix Nolte är doktorand inom DemocrIT-programmet vid Örebro Universitet. Hans forskning kretsar främst kring demokrati och IKT i relation till nya medier och underhållning.

E-post: fnolte@civilsociety.umd.edu

Noter

1. Barbara Cruikshank använder begreppet »Will to Empower« som här översatts med »Att stödja ambitionen att stärka inflytandet hos«. Det finns mig veterligen ingen vedertagen översättning. Även om bemäktiga kan vara en bättre direktöversättning av ordet »empower« så har ordet också en annan konnotation och klang på svenska.
2. Michels betraktas tvivelsutan som strukturalist.
3. Intervju med P3 och P4.
4. Intervju med Christer Molander.
5. Intervju med P3 och P4.
6. De huvudsakliga diskussionsämnena är barn och ungdom, äldreomsorg, handikappomsorg, gatumiljö och parker, miljöarbete och Agenda 21, demokrati och övriga.
7. Intervju med P3 och P4.
8. Minnesanteckningar 2001-09-25.
9. Minnesanteckningar 2001-09-25, 2001-10-09, 2001-11-22.
10. Intervju med P3 och P4.
11. Intervju med P6.
12. Se intervju med P6 och P5.
13. Älvsjö Stadsdelsförvaltning 2002.

14. Intervjuer med P5 och P6.
15. Intervjuer med P5 och P6.
16. Intervju med P5.
17. Intervju med P6.
18. Intervjuer med P5 och P6.
19. Intervju med P5.
20. Intervjuer med P3 och P4.
21. Intervju med P5 och P6.
22. Samtliga genomförda intervjuer.

Referenser

Publicerade källor

CRUIKSHANK, BARBARA (1999): *The Will to Empower: Democratic Citizens and Other Subjects*. Ithaca & London: Cornell University Press.

MICHELS, ROBERT (1983): *Organisationer och demokrati: En sociologisk studie av de oligarkiska tendenserna i vår demokrati*. Stockholm: Ratio förlag.

SANNE, MARIKA (2001): *Att se till helheten: Svenska kommunalpolitiker och det demokratiska uppdraget*. Stockholm: Universitetslitteratur.

TEORELL, JAN (1998): *Demokrati eller fåtalsvälde? Om beslutsfattande i partiorganisationer*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

ÄLVSJÖ STADSDELSFÖRVALTNING (2002): »Medborgarpanelen«. URL: <http://195.66.53.161/edemokrati/panel.asp>. [2002-12-16]

Icke publicerade källor

Intervjuerna genomfördes i huvudsak under senhösten och vintern 2001. De intervjuade personerna är, förutom Christer Molander (genomförd av Åke Grönlund) och Matthias Hartmann, engagerade i verksamheten idag och har därför kodats. Två av de intervjuade är personer som arbetar inom förvaltningen (p3 och p4) och de andra två är lokala politiker (p5 och p6).

Minnesanteckningar från tvärpolitiska demokratigruppens möten i Älvsjö stadsdelsnämnd: Möte 2001-09-25, Möte 2001-10-09, Möte 2001-11-22.